

HVALER *nytt*

FRA HVALER HYTTEFORENING

Årg. 12. NR. 1/2007

Foto Spektrum AS

Hellekilen

ligger på Kirkøys østside. Er trang og det grunner fort opp,
men er en lun og trygg havn.

Forsidebildet forteller oss at vinteren definitivt er forbi for denne gang. Foran oss ligger håpet om en solrik sommer.

Som en vil se både av lederen, og av «Høringsutkastet» fra Hvaler kommune vil det fra i år innføres visse fartsbegrensninger for båttrafikken. Hvordan disse skal håndheves gjenstår det å se, men vi har vanskelig å tenke oss «båtpolitiet» liggende på lur bak holmer med radarmåleren klar. En bør også ta seg tid til å lese Paul Henriksens artikkel fra side 19 og utover, stykket er skrevet med glimt i øyet, og gir en god oversikt over Hvalers nyere historie. Interessant er det også å få et innblikk i hva en av Hytteforeningens veteraner har å fortelle. Ikke minst om bakgrunnen for dannelsen av Hvaler Hytteforening. I år er det 30 år siden foreningen ble grunnlagt. Det konstituerende årsmøte ble holdt på «Åttekanten» skole, Vesterøy. Kontingenten den gang ble satt til 50 kroner pr. år og 30 kroner for trygdede. Til slutt; noen av våre medlemmer har fått tilsend to innbetalingsgiroer for medlemskontingenten 2007. Dette skyldes feil hos firmaet som har ansvaret for utsendelsen av giroene. Vi beklager hendelsen - og kan bare si; betal den ene og kast den andre. Eller, ta kontakt med oss så skal vi sørge for at feilen blir rettet.

Hvaler Hytteforening

Postboks 490 - 1601 Fredrikstad
Telefon 95 84 85 45
hvaler-h@online.no
post@hvalerhytteforening.no

ADRESSE- OG TELEFONLISTE

Navn/mailadresse	Mobil	Hytte
STYRET:		
GUNNAR DAHL-JOHANSEN , leder hvaler-h@online.no post@hvalerhytteforening.no	95 84 85 45	Asmaløy
JORUNN JENSEN , nestleder jorunn.jensen@hvalerhytteforening.no	90 98 82 04	Spjærøy
HOLSTAD, FRANK , sekretær frank.holstad@hvalerhytteforening.no	90 75 42 11	Siljeholmen
KRISTOFFERSEN, ROGER , kasserer/regnskapsfører riger.kristoffersen@hvalerhytteforening.no	95 18 88 81	Asmaløy
STYREMEDLEMMER:		
ODD BAKKEHAUGEN odd.bakkehaugen@hvalerhytteforening.no	97 11 04 21	Asmaløy
GUNDERSEN, RIGMOR , rigmor.gundersen@hvalerhytteforening.no	69 32 49 49	Kjerringh.
SYVERSEN TOMMY tommy.syversen@hvalerhytteforening.no	41 47 30 97	Asmaløy
VARAMEDLEMMER:		
JOHANSEN, ELISE Hovseterveien 44 B, 0768 Oslo	41 08 66 78	Røssholmen
OLSEN, TROND trond.olsen@hvalerhytteforening.no	90 84 52 51	Vesterøy
OTTAR SUNDT ottar.sundt@hvalerhytteforening.no	90 10 77 10	Kirkeøy

Hvor det ikke er oppgitt mailadresse, er det brukt gateadresse.

«HVALER-NYTT»

utgis av Hvaler Hytteforening og er medlemsorgan for foreningens medlemmer.

Signerte artikler står ikke nødvendigvis for Hvaler Hytteforenings offisielle syn.

Redaksjonen har rett til å redigere innsendte artikler, eventuelt å returnere disse til forfatter for omskriving.

Redaktør: Frank Holstad

I redaksjonen:

Gunnar Dahl-Johansen - Jorunn Jensen - Roger Kristoffersen

Redaksjonens adresse:

Frank Holstad, Lunnestien 5 B - 0690 Oslo

Telefon: 22 26 92 84 - Mobil: 90 75 42 11 - Fax: 22 26 39 19

E-post: frank.holstad@hvalerhytteforening.no

HVALER HYTTEFORENING

arbeider for alle hytteeiere i Hvaler kommune.

Fartsgrenser på sjøen

Siste uke i februar dumpet det ned et brev i postboksen fra Hvaler kommune. Vi både håper og tror at flere enn oss i hytteforeningens styre evner å glede seg over det mottatte forslaget om innføring av fartsbegrensninger på sjøen i Hvaler kommune. Vi mener at tiden allerede var overmoden for å iverksette et slikt tiltak.

Vi har vel alle blant annet lagt merke til de båtførerne som gjør sitt beste for å ødelegge for alle andre. Med en kartplotter og autopilot i den ene hånden og drinken i den andre, har de også ansvaret for en båt som er god for 50 knop eller mer, og hvor sjøvett og et båtførerbevis er totalt fraværende. Det var derfor i grevens tid at man valgte å gjøre noe med dette problemet. Dette tiltaket vil forhåpentligvis være med på å redde liv, men også være med på å redusere en miljøforurensing som er ødeleggende både for miljø- og kapitalverdier.

Vi er både glade og takknemlige for at Hvaler Hytteforening er plukket ut som en av flere viktige høringsinstanser i sakens anledning.

Det mottatte skriftlige materialet bærer preg av at det her har vært gjort en grundig forundersøkelse, og utvalget for Miljø og teknikk i Hvaler kommune har gitt gode forklaringer og begrunnelser i sitt forslag.

Spesielt gledelig er det at man har unngått å gå i den fella hvor det kunne være fristende å foreslå en såkalt generell fartsbegrensning ut i fra et bestemt antall meter fra land. Utvalget har derimot valgt å fokusere på «problemområdene», og har derfor evnet å skille ut det viktige fra det uviktige.

Det vil forundre oss mye om det er mange som vil si seg uenig i de utvalgte områder hvor en fartsbegrensning er foreslått innført. At utvalget også har foreslått fast merking med skilt på land mellom to faste punkter er vi særdeles godt fornøyd med, da vi vet at blant annet Sverige har lang og god erfaring med slike fast oppsatte skilt. Dette vil også gjøre kontrollen enklere for de som er satt til å overvåke båttrafikken på sjøen.

Helt enig i det fremlagte forslag er vi likevel ikke. Utvalget har valgt å ikke benytte seg av de muligheter man har til å foreslå forskjellige hastighetsbegrensninger på forskjellige steder, til tross for at det i forskriftene er gitt hjemmel for å benytte seg av en skala fra 3 til 30 knop.

(hastighetene 3-5-8-og 30 knop). Her er det utvilsomt en mulighet for å fremme begrunnede endringsforslag.

Vi ser frem til å avgi vårt svar i god tid før høringsfristens utløp som er satt til 14.mai 2007.

Skjærgårdsrenovasjon

A bli fratatt et gode som man rettmessig mener å ha krav på, vil forståelig nok føre med seg protester i en eller annen form. Det er derfor ikke overraskende at Hvaler Hytteforening allerede har mottatt to klager fra våre medlemmer, etter at Hvaler kommune for noen uker siden la frem sitt forslag om endringer i den sjøbaserte delen av renovasjonen i kommunen.

For Hvaler Hytteforening er dette en vanskelig sak, fordi det i slike saker er lett å være enig i alle argumenter som blir fremlagt, enten de kommer fra kommunen eller noen av våre berørte medlemmer. Det hele hadde vært så mye enklere hvis en slik sak kunne ses i et sort/hvitt-perspektiv. For oss som hytteforening, som skal og bør fronte våre medlemmers sak, er en slik sak en utfordring, fordi det totalt sett er et fåtall av våre medlemmer som blir berørt av forslaget. Saken er for disse medlemmene ikke mindre viktig av

den grunn. Imidlertid er det dokumentert at det er tilfældigheter som har ført til hvor Skjærgårdstjenesten frem til i dag har transportert bort søppel. Det er mange av våre medlemmer med hytter på en rekke holmer som i alle år har måttet frakte bort sitt avfall ved egen hjelp, men det er ikke dermed sagt at andre derfor bør miste en godt innarbeidet renovasjonshåndtering.

Hvaler kommune har i denne saken funnet det riktig og viktig å sette hele den sjøbaserte renovasjonsordningen under en kritisk lupe, og har valgt å flytte deler av arbeidsoppgavene til andre prioriterte områder. Vi har imidlertid vondt for å svelge den kjensgjerning at man nå velger å prioritere fjerning av søppel m.m. fra steder hvor det er turister og det båtfarende folket som ferdes. De legger fra seg tonn med søppel, men ikke en krone i avgift til kommunekassa, mens berørte hytteeiere av omleggingen skal fortsette å betale for en dårligere service enn tidligere.

Et hjertesukk

Når man først er inne på temaet renovasjon er det umulig å la være å knytte noen kommentarer om renovasjonen i Hvaler kommune totalt sett. Vi hytteeiere betaler en uforholdsmessig stor renovasjonsavgift ut i fra det faktum at hytta for de fleste kun benyttes få dager i året sett i forhold til årets 365 dager. Når det er sagt, så har kommunen tross alt gitt oss et tilbud som man skal lete lenge etter i en norsk kommune. På Hvaler må vi ha et av landets fineste avfallsmottak på Sandbakken på Kirkøy, hvor man kan man levere sitt avfall gratis. (bortsett fra trevirke).

Gutta på renovasjonsbilene gjør en kjempejobb i all slags vær, enten det er midt i påskedagene eller på en vanlig hverdag. De kjemper imidlertid en håpløs kamp mot alle de miljøsvin som kaster fra seg ulovlig søppel i og ved containerne, i stedet for å kjøre noen minutter for å få levert sitt avfall på Sandbakken avfallsplass. Det viser seg at disse containersvina finner man både blant hytteeiere og fastboende.

Vi vil derfor på det sterkeste oppfordre våre medlemmer om å levere sitt husholdningsavfall i containerne og all annen form for søppel på et av landets fineste avfallsmottak.

Både hytteeiere, fastboende og besøkende fortjener å slippe syn aom dette.

Følg med

Reaksjonene på Høyesterettsdommen i Kjerringholmensaken har vært mange. Ikke bare fra våre egne medlemmer, men fra forskjellige steder i Norge. Bare siden årsskiftet har vi mottatt veldig mange henvendelser om fastsettelse av ny regulering av festeavgift. Vi har besvart og bistått med råd og veiledning, og har nå funnet det fornuftig å utarbeide et standardbrev som hytteeiere kan benytte seg av ved tilsvaret til en grunneier som fortsatt ikke har forstått innholdet i dommen fra Høyesterett.

Det er derfor grunn til å be våre medlemmer om å følge nøye med, og studere innholdet i brev mottatt fra en grunneier. Det har vist seg at flere grunneiere «prøver seg» med forslag om ny forhøyet festeavgift selv om det ut fra festekontrakten ikke er anledning til å forlange dette. Er dere i tvil så ikke nøl med å ta kontakt med oss, Vi vil hjelpe til så langt vår kunnskap rekker.

Vår alles kjære humorist, Rolv Wesenlund, uttalte en gang følgende: «Når skarasnøen bærer en voksen mann St. Hansaften, da blir det sen vår!» Men fortvil ikke, våren den kommer, men før vårfønnelsen for alvor tar tak i oss skal vi nok en gang kunne glede oss til noen fine påskedager på hytta.

Vi ønsker alle våre medlemmer og anonsører en riktig GOD PÅSKE!

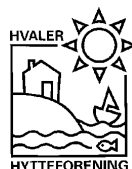
Gunnar Dahl-Johansen
Leder

Hvaler Hytte- forenings årsmøte 2007 avholdes lørdag 30. juni

I følge foreningens vedtekter skal alle forslag som ønskes behandlet på årsmøtet, være styret i hende innen 8 uker før møtet avholdes. Det vil si at siste frist for innlevering er 7. mai 2007.

Detaljert sakliste og eventuelle forslag blir presentert i neste nr. av bladet.

ØNSKER VI FLERE HYTTER PÅ HVALER?

Ja egentlig så tror jeg vi totalt sett er best tjent med å si at «nok er nok». Vi har tatt vårt nasjonale ansvar. Om folk vil bygge hytter må det bli i andre kommuner.

Hvaler kommune har nå startet arbeidet med rulleringen av kommuneplanen for tidsrommet 2008 - 2020. I 2008 kommer således kommunestyret til å fatte vedtak som i stor grad blir styrende for utviklingen i Hvalersamfunnet det neste ti-året. Da får vi svar på hvilken vei politikerne på Hvaler ønsker når det gjelder boligpolitikk, utvikling av næringsarealer, havnene og friarealer. Ikke minst vil vi måtte ta stilling til om vi ønsker flere hytter.

Allerede da byggestoppen for hytter ble innført i 1974 var Hvaler en betydelig hyttekommune i norsk målestokk.

Legger vi dagens tall (hentet fra Statistisk Sentralbyrå) til grunn, er Hvaler (4300 hytter), sammen med Fredrikstad (4383) de største hyttekommunene ved kysten. Nærmest kommer Larvik (4191) og Frogn (3020). Bildet av Hvaler som en betydelig hyttekommune endres imidlertid ikke om vi trekker innlandskommunene inn i oversikten. Vi blir kun forbigått av Trysil med sine 5320 hytter og Ringsaker med 6023 hytter. M.a.o. er Hvaler den fjerde største hyttekommunen i Norge.

Når vi skal se på det «ansvar» Hvaler kommune har tatt for den totale utviklingen av antallet hytter i Norge, er det imidlertid også viktig å se på det antallet hytter Hvaler har pr. kvadratkilometer (kvm²). Legger vi denne vurderingen til grunn, rykker Hvaler kommune opp på en andreplass med over 48 hytter pr. kvadratkilometer. Det er bare Tjøme (vår nabokommune) som går forbi oss med sine 58 hytter på kvm². Her er 2209 hytter fordelt på kommunens totale areal på 38 kvm².

Hvaler har fortsatt store og viktige arealer igjen som ikke er bebygde. Dette takket være en historisk innsats fra folkene i Oslofjordens Friluftsråd, men ikke minst også fornuftig arealdisponering (herunder byggestopp for hytter) fra kommunens side. Disse tiltakene har bidratt til at vi fortsatt har arealer igjen både for rekreasjon, til bevaring av kulturlandskapet og for å utvikle den infrastruktur (veier, parkeringsplasser, sykkelveier, stier osv) vi alle er avhengige av.

Og nettopp på bakgrunn av at vi i dag har en stor belastning på våre arealer, men samtidig har greid å ta vare på det «ekte Hvaler», er jeg svært skeptisk

til videre utbygging av antallet hytter på Hvaler.

Jeg er av den oppfatning av at vi bør tenke oss vel om før vi åpner for en videre utbygging av hytter på Hvaler. Ja egentlig så tror jeg vi totalt sett er best tjent med å si at «nok er nok». Vi har tatt vårt nasjonale ansvar. Om folk vil bygge hytter må det bli i andre kommuner.

Både arbeidet med kommuneplanen og ikke minst vårens valgkamp vil gi oss signaler om hvilken vei Hvalers politikere ønsker å styre utviklingen i forhold til det antallet hytter vi skal ha i fremtiden. Men vi ønsker også en langt bredere deltagelse. I arbeidet med å forme kommuneplanen er det derfor svært viktig at våre hyttegjester og Hvaler Hytteforening gir uttrykk for hva de mener om Hvalers fremtid.

Paul Henriksen
Ordfører

Som et apropos til artikkelen over, presenterte Fredrikstad Blad den 12. mars følgende nyhet.

Boplikten for fall?

Flere Hvaler-politikere skjelver ved tanke på hva en fersk EU-dom kan bety for arbeidet med å hindre at helårsboliger blir fritidseiendommer.

Bopliksreglene er ikke bare i strid med prinsippet om fri flyt av kapital, men også med retten til å velge bosted. Det var konklusjonen fra EU-domstolen etter en rettsak mellom danske myndigheter og en tysker som ikke fulgte dansk lov om boplikt på landbrukseiendommer. Nå lurer Hvaler-politikerne på om dommen er en bombe for kommunens mål om å sikre helårsbosetting i helårsboliger - slik enkelte eksperter nå spør. Hvaler har i mange år hatt nullkonsesjon, som hindrer at helårsboliger kan brukes til hytter

Marianne Holøien

Kommunale gebyrer 2007

Nedenfor gjengir vi en oversikt over kommunale gebyrer for vann og avløp, samt for renovasjon og parkering. Vi har kun tatt med de poster vi mener er av umiddelbar interesse for hytteeierne. For sammenligningens skyld presenterer vi, foruten fjorårets gebyrer, også hva de fastboende må betale for samme tjenester.

I sammendrag til «Vedlegg 1 til økonomiplan 2007-2010 og årsbudsjett 2007» skriver Hvaler kommune: Mesteparten av gebyr og egenandeler er øket med 3,1 prosent som er i samsvar med forslag til statsbudsjettet for 2006. Unntaket er renovasjonsgebyrene hvor det er nødvendig å øke med 5,46 prosent for at virksomheten skal være fullt ut selvfinansierende.

Videre står det: Renovasjonsgebyrene øker med 5,46 prosent. En høyere økning enn de øvrige tjenestene begrunnes med stram økonomi de siste årene. Alle fondsreservene er brukt opp. Dersom en husholdning velger hjemmekompostering gis 35 prosent rabatt på renovasjonsgebyret.

Til slutt: Alle priser, bortsett fra parkeringsgebyrene er eksklusive merverdiavgift.

5.1 Engangsgebyr for tilknytning

Engangsgebyr betales ved tilknytning til offentlig vann- og/eller avløpsledningsnett.

	2006	2007
Tilkoblingsgebyr vann:	T=kr. 30.518	T=kr. 30.518
Tilkobling helårsbolig	kr. 30.518	kr. 30.518
Tilkobling fritidsbolig	kr. 30.518	kr. 30.518
Tilkoblingsgebyr kloakk:	T=kr. 30.518	T=kr. 30.518
Tilkobling helårsbolig	kr. 30.518	kr. 30.518
Tilkobling fritidsbolig	kr. 30.518	kr. 30.518

5.2 årsgebyrer for vann- og avløp

Alle abonnenter i én brukerkategori betaler likt abonnementsgebyr

Ab.grebyr	2006		2007	
	Vann kr/abonnement	Avløp kr/abonnement	Vann kr/abonnement	Avløp kr/abonnement
Bolig	1.162	1.772	1.142	1.639
Fritid	1.162	1.772	1.142	1.639

Forbruksgebyr

Forbruksgebyret beregnes på grunnlag av målt forbruk basert på nedenstående enhetspris.

Enhetspris

2006		2007	
Enhetspris for vann	Enhetspris for avløp	Enhetspris for vann	Enhetspris for avløp
11.63 kr/m ³	17.42 kr/m ³	11.54 kr/m ³	16.39 kr/m ³

Engangsavgifter for levering på sandbakken

	2006	2007
Levering av bildekk på felg (pr. stk)	25	25
Levering av trevirke/materialer - bilhenger	100	100
Levering av trevirke/materialer - traktorhenger	500	500
Kvist og hageavfall - bilhenger	50	50
Kvist og hageavfall - traktorhenger	200	200
Leie av kompostkvern	200	200

5.3 Årsgebyr for renovasjon

Helårs- og fritidsboliger	2006	2007
Helårsbolig uten kompostavtale	1.566	1.848
Helårsbolig med kompostavtale	1.018	1.201
Fritidsbolig uten kompostavtale	1.310	1.546
Helårsbolig med kompostavtale	841	1.004

6 Parkering og transport

Parkering	2006	2007
Parkering ved rådhuset pr. time	5	6
Parkering ved rådhuset pr. døgn	50	60
Abonnement sommer (Floren)	820	850
Årsabonnement Skjærhalden (egen avtale)	1.700	1.760
Ab.parkering Skjærhalden sentr. (fastboende Østre øyer)	2.000	2.500
Parkering ved kirken og Skipstad pr. time	4	4
Parkering ved kirken og Skipstad pr. døgn	40	40
Årsabonnement Skipstadsand (egen avtale)	1.500	1.533

Betaling

Kommunale årsgebyr har 1. termin den 20. april. For øvrige terminer sette forfallene på kommunale avgifter til 20.07 - 20.10 og 20.01 for neste års avregning.

I ÆLLE ÅR – HVALERHISTORIEN SETT PÅ SKRÅ

Av Paul Henriksen

Det var en gang en kommune langt ute i havgapet. Her ute hadde Vår Herre strødd rundhåndet om seg med øyer, holmer og skjær. De som mente å vite – og dem var det mange av her ute ved havkanten, sa at det var godt over 800. De som riktig hadde tatt steget til topps på Hvalers høyeste topp hadde nesten truffet Vår Herre der oppe 72 m over havflaten. Man kan bli religiøs av mindre der man skuer ut over Ytre Oslofjord fra Bakerødkollen.

Men kun på et fåtall av øyene hadde folk funnet å ville kløre seg fast for å vente på silda, rek, Sukkerplommene, Signetillers, Rosenpotetene, at far kom hjem fra stenbruddet eller at mor skulle dukke opp med eka etter å ha rodd dagsturen til byen med plommer.

Selv om soldagene kom og gikk og brønner stundom var tom, var det ingen som tenkte at dette var «kommunen med flest soldager». Hvordan skulle noen slitere på Hvaler komme i nærheten av slike tanker når dagene var fylt av gjøremål i fjøset, arbeidet i fjellet, fiske, klargjøring av jorda eller barnepass. Det var det bare noen fine fruer med tilhørende menn fra Kristiania som så ut til å

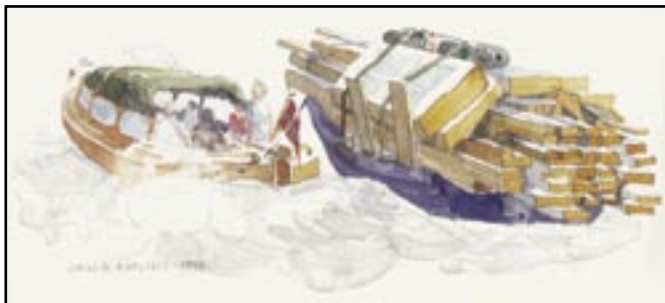
tenke på de solfylte dagene der de kom med dampbåten ut til Kirkøen og Gravningssundet.

«Fintfolk fra byen», visket urbefolkningen, smugtigt og gikk hver til sitt. På hotellet skålte de i hvitvin og på Storesand ble det badet innenfor korrekte skiller mellom damer og herrer. På bedehuset hadde Hvalerkvinnene misjonsbasar for «hedningene», mens mennene tok en egenprodusert «skærp en bak do. Først en i det venstre benet, deretter en i det høyre.

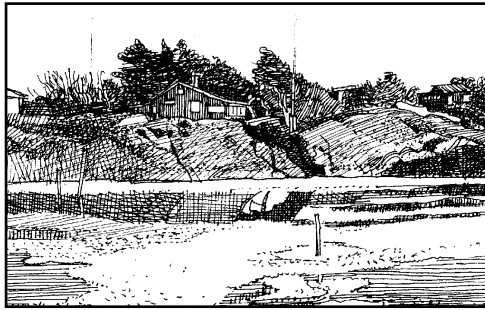
Når sommeren kom var det lyst og fint her ute i havgapet. Både mennesker og dyr koste seg. Ja så kost, lyst og varmt var det at byfolket kom ut med dampbåtene Hvaler, Olava, Rafi og Skjærhalden og fikk losji i bryggerhus, låver og sjøbuer. Hos bestemor Storengkilen bodde det damer som het Tutta, Lillemor og Putte – at det går an tenkte bestemor og rodde plommer til byen.

Fra Fredrikstad og Halden gikk det en annen fart. Herfra kom det roende senesterke menn i farkoster lastet til ripa tiltenkt

Alle illustrasjonene i denne artikkelen er faksimilegjengivelser fra Hvaler Hytteforenings bok «Hytta på Hvaler, 1998».

byggverk på solrike steder på Hvalerlandet. De som var så heldige å ha en FM drevet snekke som drahjelp, hadde hyret inn en pram som knapt nok var å se under lasten, som besto av forskallingsbord, lagt til side under en

«større» reparasjon eller «kjøpt», ofte for en og flaske eller to. Riktignok hadde noen ingeniører fra FMV og De-No-Fa allerede satt opp sine Kråkerøy-hytter med veranda på steder som Skjeldsbosund og Asmaløy, men nå kom de som skulle innevarsle at noe nytt var på gang. Siljeholmen, som var nærmest fastlandet, var av de første øyene som virkelig fikk merke invasjonen fra nord. I hopetall spikret de opp sine kasser av noen hytter og etter hvert lignet øya mer på en hageby i Oslo enn på en av Hvalers idylliske øyer

Men fortsatt rådet idyllen på Hvaler. Ingen hadde hørt verken om bygningslov, strandsoner, allmennhetens rett til fri ferdsel, krav til lengden på brygger, pågående journalister, Bjørn Reffsgård eller Fylkesmannens miljøvernavdeling. Her var det ro – ja fred med. Og ingen anket en eneste sak. Hadde man ordnet seg med et «sikkert greit det» fra grunneier, var resten plankekjøring. Om man av en eller annen forvillet grunn skulle ha behov for å snakke med noen i kommunen, var organisasjonen oversiktlig. Sentraladministrasjonen het formannskapssekretær Andreas Madsen og kommunekassa var hjemme hos Johan Høidal på Asmaløy.

Men når høsten kom og vinteren med, ja da var det mørkt. Så mørkt var det at en knapt kunne se handa for seg om en ikke hadde med fjøsløkta, parafinlampa eller lampa han far brukte i fjellet. Selv krigen ble borte i mørket. Tyskerne finner ikke oss

som bor så avsides, sa Amine Norderhaug, kokte potet-suppe med kål og gikk til Wilhelm som sto i «brøttet» og hogg sten til gatene i Bremen.

Så en dag i 1946 kom beskjeden over grinda om at strømmen var på

vei. Hvaler skulle få lys i lamper og strøm til magasinkomfyren som noen hadde sett bilde av i avisa, men som få syntes de hadde råd til å kjøpe.

Nei nå står ikke vær'la te påske sa noen. Jammen skal dette bli fint – tenk at vi skal få strøm, slik byfolket har hatt i mange år – sa andre. Nei hva skal vi med dette sa den tredje. I ælle år har vi klart oss uten. Vedkomfyren på kjøkkenet holder i mange år ennå, sa den fjerde. Den hadde onkel Bernhardt og tante Gunda i mange år – Vi er jammen ikke finere enn dem. Dyrt blir det å.

Så i 1948 kom strømmen og strømbrudd med til mange på Hvaler. Litt etter litt lyste det fra små lamper i kjøkken og stuer – ja enkelte hadde til og med fått strukket en ledning til låven som ikke Thøgersen i E-verket fikk vite om. Det gnistra litt, men dyra måtte jo også få glede av dette nymotens påfunnet og damene fra fastlandet som bodde i sauefjørset om sommeren hadde også ytret ønske om å «kunne se handa for seg». I enkelte hus hadde de også vært tidlig ute og kjøpt et ordenlig magasinkomfyr på Husmorhjørnet i Fredrikstad. Til Hvaler kom dette klenodiet fint surret fast på deket på Hvalerbåten. Da komfyren ble båret i land på Sand fikk Spjørøy et nytt samtaleemne – Har du hørt at ho Emilie og han Anker har kjøpt?

Men på juletreet blafra det fortsatt friskt fra levende lys – og det skulle det gjøre i mange år ennå – man kaster som kjent ikke

noe på Hvaler. Det kan nemlig komme dårlige tider etter denne og arvingene skal også ha noe å gjøre.

Men lys i lamper og varm komfyr var ikke nok til å stanse strømmen av mennesker til by'n. Det var ikke få som pakka, låste døra, solgte dyra og dro til by'n tidlig på femtitallet.

DENOFA, Værste, Glommen mek. og Titan ga løfte om god lønn og drøm om leilighet. Hva skal jeg fly her ute i fjella for, sa far min. Ja tenk å få en lettstelt leilighet i Kongsten, sa kvinnfolka. Nei jammen om jeg vil flytte sa andre. Jeg skal overta «Morild», båten te'n far. Vi har fiska i ælle år, sa den tredje. Jeg mønstrer heller på en Wilhelmssens båt som sotjævel enn å gå i en trøtt maskinhall på Værste, sa den fjerde.

Men politikerne med vest og slips hadde begynt å snakke og tenke – ja de tenkte og de snakket. Av og til stoppet de til og med opp og foretok en avstemning. Vei fra fastlandet til Hvaler var nemlig det noen så for seg. Vi skal i hvert fall ikke ha vei inn til Fredrikstad, sa noen. Det er langt bedre med ferje til Torsnes – eller Halden for den del sa andre. Det er her vi får «serfikat», sa den tredje.

Men politikerne i Herredstyret tenkte og bestemte, bestemte og tenkte, og i 1956 ble den første kilometeren av fastlandsveien ferdig. Hurrarop og overskrifter i Fredrikstadavisene fulgte for strekningen Bratte bakke – Ødegårskilen Brygge, og i 1959 var det endelig klart for ferja mellom Revholmen og Tangen. Mang en byfamilie dro i denne tida til Tangen i nyinnkjøpt Trabant og Boble for å spise is og glane på badegjester og skoleflinke unge Hvalrær når de töt i land fra ferja.

Og det skulle bli mer is, taler, «Ja vi elsker», glade barn med fri fra skolen, stolte politikere og forventningsfulle Hvalrær. For bruer skulle åpnes og veistrekninger sprennes fram. Politikere som tidligere var svært så uenige, var nå plutselig blide og tok hverandre og fylkesmannen i handa. Men noen

mente at «dette blir dyrt». Skal vi betale for at Oslofolk skal kjøre bil sa mange, vi har greid oss med båt i «ælle år», sa andre. Men etter mye debatt, Arnt Lorenzten og mange dynamittsalver - en vakker dag var veien lagt fram til Løper'n .

Og ferja over Løperen kjørte og slet i finvær og rokk, slet og kjørte i rokk og finvær – «Kaos på Hvaler i går» og «kaos på Skibstadsand», skrev Fredriksstadavisene.. Mange var det som nå hadde tru på at brua over Løper'n ville komme. Og mange var sinte - Husk valgloftene fra 1983 ropte Lø-

peren Pendlerforening! Ikke rart at valgurner ble borte i denne tida.

Det ble verken bru eller båt. Vi velger tunnel, sa de fleste da kommunestyret ble spurt. Jeg vil ikke betale, sa den ene. Hvorfor skal jeg betale like mye som deg, sa den andre. Vi skal i alle fall betale mindre enn badegjestene, sa den tredje, det er folk på Kirkøy og Otto Reff som har bedt om tunnelen sa den fjerde. Stem på meg, sa den femte som hadde stiftet parti på grunn av tunnelen. Jeg er for Torleif Gjellebæk, sa den ene - jeg er i mot Torleif Gjellebæk, sa den andre. Og slik kranglet de mens sten og vann skvatt til alle kanter, og aller mest skvatt Odd Løkkevik i hytteforeningen, som anla sak. Men tunnel med bom til passeringspris på kr 145,- ble det. Du skulle virkelig ha en god grunn for å passere under Løperen i den tida. Trøblete var det å passere i kuling over Løperen – dyrt skulle det bli å passere i 3 grader + 120 m under.

Men bom ved inngang til tunnelen ga

mer mat til politisk debatt. Alle må bidra – nei til bom på Asmaløy sa mange. Og mange fulgte opp – Flytt bommen til kommunegrensa. «Tunnelen skal ikke skape problemer for oss», sa pendler Arve Tangen og Vestre Hvaler Uavhengige. Krigen ble tappt og apartheid ble innført med ulik pris og egen brikke for å bevege seg rundt i egen kommune. Bor du på Kirkøy koster det kr 45 å passere Løperen – bor du på Vestre Hvaler kan du nyte turen for kr 10,-. Ikke rart det blir krig av slikt.

Men - lykkelig er den som har en fastlandsvei og tunnel, sa de fleste så ingen hørte dem mens krangelen gikk frisk om hvor bommen skulle stå.

Men så var det at Det store pålegget kom – pålegget om å forlate utedassen og brønnavannet med kolibakterier. Nei tenke seg til – dumskapen i kommunen vil ingen ende ta, sa mange. Byvann drekker jeg ikke, sa andre. Vanvittig å sende møkka til Fredrikstad og få dårlig og dyrt vann tilbake, sa den tredje. Bare Arild Engh med det rare huset kan finne på noe slikt sa den fjerde. Vi har klart oss uten disse utgiftene i alle år sa den femte. Vi blir ruinert sa den sjette. Stem på meg, sa Svein Akselsen som stiftet nytt brønnparti mens han kløvde ved på Bankerø.

Barn har det vært på Hvaler i alle år. Store som små. Noen med rødt hår og fregner andre med avstand mellom tennene og krøllete hår. Noen har hatt stor tro på framtida om bord på båten t'en far, andre med ønsker om mange «søver», jobb i byen eller å komme til sjøs så snart de fylte 15.

Skole har de også hatt på Hvaler enten de har bodd på Torbjørnskjær, Herføl, Brekke, Asmaløy eller Spjærøy – foreldre og politikere har fulgt med på lasset og skapt debatt og splid enten det har dreiet seg om fargerike lærere, organisering av skoledagen eller hvor skolen skulle ligge. Debattene har hatt navn som Lønnsaken, Åttekanten og aller sist «skolesaken» – spørsmålet om ordningen som ble lagt i 1987 også skulle

gjelde etter 2006. Tunnelen ble siste etappe for sammenhengende vei fra vest mot øst. Var Hvaler moden for felles u-skole og barneskoler i øst og vest. «Overgrep mot små barn», sa noen. «Barna får ikke sove om natten på grunn av ordfører Henriksen», sa andre og skrev dikt. «Ordfører og rådmannen lyver», sa den tredje. Hvalertunnelen er farlig sa den fjerde. «Vi trenger felles skole for å bygge et felles Hvaler», sa den femte. Vi sparer mange penger sa rådmannen og sparte ikke så mange penger. Det som er spennende med ny skole er at da får vi kjøre buss, sa eleven.

Når sant skal sies kjære venner - Færre og færre var det som syntes at det de hadde gjort i alle år var noe å fortsette med selv om en endring eller to skulle koste noen kroner, bety en tur gjennom tunnelen eller for den del at en måtte drikke «byvann». Det var vel heller ikke noen som så med lengsel tilbake til tider uten strøm, da syke folk lå i kurven på lastebilen eller at det å reise var ensbetydende med en båt i ny og ne utenfor rutetid.

Noen kroner hadde da også de fleste Hvalrær gjømt unna for å ha litt og betale med både til strøm, tunnel og vann. Og egentlig var det langt bedre å gå på felles u-skole, ja for den del sitte på innedoen med strøm å lese Allers og VG enn å springe over går'n til gammeldassen når blanding av regn og snø kom vannrett inn fra Torbjørnskjær og tilbudet de neste minuttene var et dyvått Ukeblad som en knapt kunne lese. Byvannet var heller ikke så verst, når sant skal sies.

Ja, kanskje det ikke var så ille likevel at det de hadde gjort «i alle år «nå var blitt historie og gode historier? Og stadig ble det flere og flere som ville bo og ha det gode liv på Hvaler selv med en ungdomsskole, to barneskoler, gjerne politikere og en farlig tunnel.